

Савицкая Илона. Религиозная жизнь населения Волынской области в 1964–1985 гг. На основе архивных документов и критического осмысления опубликованных материалов в статье проанализированы антирелигиозная политика власти, пути и методы её реализации. Установлено, что в 1964–1985 гг. политика государства в отношении церкви была более либеральной по сравнению с предыдущим периодом. При этом антицерковная кампания в Волынской области имела свои особенности. Ведь традиционной чертой духовной жизни Волыни была приоритетность религиозных ценностей перед политическими догмами, что определяло прочные позиции церковных институтов в регионе. Исследовано положение православных общин и протестантских объединений области. Изучено положение протестантских объединений, которые трактовались советской властью как сектантские. В исследуемый период на территории Волынской области среди протестантских общин основное место занимали евангельские христиане-баптисты (ЕХБ) и пятидесятники. В области действовали общины баптистов-раскольников, иеговистов. Второй по численности среди протестантских религиозных объединений была церковь адвентистов седьмого дня (АСД). Показано, что одним из действенных методов борьбы власти с православной церковью оставалось снятие с регистрации религиозных объединений. Особое внимание уделяется динамике изменений в религиозной сети и обрядности. Уменьшалось количество совершения религиозных обрядов. Несмотря на сокращение количества религиозных общин православной церкви и уменьшение религиозной обрядности, происходил рост доходов церкви. Таким образом, власть продолжала наступление на религию и церковь, применяла различные методы давления на верующих и духовенство, однако преодолеть религиозность населения Волыни не могла.

Ключевые слова: антирелигиозная политика, православные общины, протестантские объединения, атеистическая пропаганда, религиозная обрядность.

Savytska Ilona. The Religious Life of the Population in the Volyn Region 1964–1985. On the basis of archival documents and published material critical thinking in the paper analyzes the anti-religious policy of the authorities, the ways and methods of implementation. Found that the region 1964–1985 government policy with regard to the church was more liberal in comparison with the previous period. In this case, anti-church campaign in the Volyn region had its own peculiarities. After all, the traditional feature of the spiritual life of Volyn was the priority of religious values in the political dogmas that determined the strong position of the church institutions in the region. Investigated the situation of the Orthodox and Protestant communities, associations of the region. Studied the position of the Protestant associations, which were interpreted as sectarian Soviets. In the analyzed period the Volyn region of the main Protestant communities took place Evangelical Christian Baptists (ECB) and the Pentecostals. In the act Baptist congregation dissenters, Jehovah's Witnesses. The second largest of the Protestant religious communities was the Church of Seventh Day Adventists (SDA). It is shown that one of the effective methods to control the power to the Orthodox Church remained de-registration of religious associations. Particular attention is paid to the dynamics of changes in the network and religious rites. Reduced the number of religious rituals. Despite the reduction in the number of religious communities, the Orthodox Church and the reduction of religious ritual, there was an increase of income of the church. Thus, the government continued its offensive against religion and the church, uses a variety of methods of pressure on the faithful and the clergy, but to overcome the religious population in Volyn could not.

Key words: anti-religious policy, the Orthodox community, the Protestant Association, atheist propaganda, religious rites.

Стаття надійшла до редколегії
25.04.2013 р.

УДК 94 (477.82): 061.2=162.1

Альона Гарбарук

Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині: визначальні засади організації та функціонування

У статті проаналізовано основні принципи функціонування Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині. Висвітлено хід організаційного оформлення об'єднання. Розкрито суть і зміст цілей, завдань та шляхів ведення статутної діяльності Товариства. Показано роль цього осередку в пошануванні надбань польської культури та в якісному поступі українсько-польських міжособистісних зв'язків.

Ключові слова: польська національна меншина, Україна, Республіка Польща, Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині, статут, культурна спадщина, українсько-польський діалог.

© Гарбарук А., 2013

Постановка наукової проблеми та її значення. Дієвим чинником у процесі активізації українсько-польських відносин постає сучасна українська полонія (збірна назва скупчень поляків за межами Польщі). Незважаючи на те, що кількість поляків в Україні впродовж 1990-х – початку 2000-х рр. помітно зменшилася (1989 р. – 219 тис., 2001 р. – 144 тис. осіб), вони й надалі посідають панівне місце серед національних меншин держави. Поляки мешкають у всіх областях України, але більшість із них проживає у традиційних районах розселення: Галичині, Волині, Поділлі, Поліссі, Києві і Київщині.

З огляду на прикордонність Волинського краю та пов'язаний із цим особливий статус українсько-польських контактів, важливим видається вивчення ситуації саме в цьому регіоні. Формою етнічної мобілізації поляків є національно-культурні товариства, які в окресленій місцевості йменуються як товариства польської культури.

Міцною опорою у справі підтримання національної самобутності тутешніх поляків та водночас надійним містком українсько-польського порозуміння є Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка. Значення його полягає в активній участі у конструюванні сталого діалогу між поляками й українцями, а також у донесенні до місцевої полінаціональної людності здобутків польської історико-культурної спадщини. Важливість дослідження окресленої тематики зводиться до необхідності моніторингу полонійного руху на Волині у напрямі виявлення та інформування громадськості про нагальні потреби спільноти.

Аналіз досліджень цієї проблеми. На відміну від маси праць, присвячених міжвоєнному та післявоєнному часу, проблема становлення та розвитку української полонії від 1990-х рр. малорозроблена. Питання національного ренесансу поляків в Україні частково висвітлені в напрацюваннях таких науковців, як О. Калакура, С. Рудницький, Л. Вахніна, В. Моцак, Я. Купчак, Л. Костюк-Кульгавчик, М. Кшишиха [1]. Наукових звернень до цієї тематики в регіональному вимірі майже немає. З огляду на це, вважаємо, що доцільно вивчити становище польської спільноти у Волинському краї крізь діяльність провідного національного об'єднання.

Мета статті – визначити фундаментальні засади створення та організації Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині. Для її досягнення поставлено такі **завдання**:

- простежити хід організаційного оформлення Товариства;
- проаналізувати установчу документацію об'єднання;
- виокремити цілі, завдання, особливості членства та управління Товариством;
- показати значення полонійного осередку в популяризації польської культури та налагодженні українсько-польського гуманітарного діалогу.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Ідея заснування товариства польської культури на волинських теренах була закономірною. Процес його створення проходив на хвилі інтенсифікації полонійного руху в Україні у середині 1990-х рр., свідченням чого є становлення потужних всеукраїнських організацій, які функціонують і дотепер – Спілки поляків України та Федерації польських організацій в Україні. Незаперечним проявом масового духовного відродження української полонії є регіональна активність меншини, що реалізується в діяльності наявних та створенні нових національних осередків.

Біля витоків польського ренесансу у Волинській області на початку 1990-х рр. було Товариство польської культури імені Єви Фелінської, яке згуртувало навколо себе чималу плеяду активістів польського походження. За роки існування неодноразово змінювалися презеси (голови) організації, варіювали й концептуальні принципи її діяльності, на що часто впливали особливості польсько-українських відносин, зокрема на місцевому рівні, на етапі їх становлення. Частина членів Товариства, позиція котрих щодо подальшої лінії підтримання польськості в регіоні дещо різнилася зі стратегією очільників, вирішила заснувати власну полонійну структуру.

Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині (далі – Товариство) було створене 23 грудня 1998 р. на зборах його засновників у м. Луцьку. У складі керівництва організації значилися: Ткачик Лідія Миколаївна – голова Товариства, Поремська Ніна Володимирівна – заступник голови, Анцух Лілія Володимирівна – секретар [2]. Наступним кроком у процедурі оформлення Товариства стало подання установчих документів на реєстрацію до Управління юстиції у Волинській області [3]. В означений законодавством термін (місяць) місцеву громадську організацію зареєстрували відповідні державні органи на рівні обласної адміністрації та Луцької міської ради [5; 6].

У своїй діяльності Товариство керується Конституцією України, Законом України «Про об'єднання громадян» та Статутом. Зокрема, базовими для членів осередку є положення Конституції про рівність прав і свобод перед законом для всіх громадян України, про відсутність привілеїв за ознаками релігійних переконань та етнічного походження (статті 23, 24), право на свободу світогляду і віросповідання (стаття 35), право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для задоволення своїх інтересів (стаття 36), право громадян, які належать до національних меншин, на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови в державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства (стаття 53) тощо [4].

Відповіді на нагальні запитання щодо правомірного вирішення проблем у функціонуванні Товариства його члени знаходять у Законі України «Про об'єднання громадян» (від 16 червня 1992 р.). У тексті документа чітко та доступно виокремлено відомості про принципи діяльності об'єднань громадян – добровільність, рівноправність їх членів, самоврядування, законність, гласність, свободу у виборі напрямів роботи (стаття 6), особливості статусу об'єднань громадян, засновників, членство, назву, статутні документи, порядок легалізації та реєстрації, символіку, умови припинення діяльності (статті 9, 11, 12–15, 17–19) [8, с. 75–77].

Найбільш наближеним до практичної роботи будь-якої організації є її статут – установчий документ, що являє собою сукупність затверджених засновниками правил, принципів та умов, що регулюють правовий стан певної структури, відносини, пов'язані із внутрішнім управлінням, контакти з іншими організаціями та громадянами.

Згідно зі своїм офіційним Статутом Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині є добровільною громадською організацією, а також юридичною особою з моменту державної реєстрації, має самостійний баланс, розрахунковий та інші рахунки в установах банку, статутний фонд, власну печатку, штамп, іншу атрибутику зі своїм найменуванням [7, с. 2].

Головною метою Товариства є національно-культурне відродження, плекання і підтримка польської мови, її вільного розвитку нарівні з іншими національними мовами України.

Завдання Товариства розкриваються у таких положеннях:

- сприяння у вивченні польської мови, допомога органам освіти в налагодженні цього процесу;
- організація творчої самодіяльності, підтримка різноманітних гуртків, хорів, театральних колективів, особливо дитячих, сприяння розвитку інших форм суспільно-культурної роботи – конкурсів, виставок, лотерей, літературно-публіцистичної та видавничої діяльності;
- укладання бібліотеки польської літератури, участь у відкритті її відділів у постійних місцевих книгозбірнях;
- активізація краєзнавчої діяльності: збирання і публікація польського фольклору, пошук і збереження пам'яток історії та культури Волині, допомога в їх реєстрації і підтриманні в належному стані, увіковічення місць, пов'язаних із життям та діяльністю видатних представників польської культури, котрі проживали на Волині;
- вшанування та впорядкування захоронень громадян польського походження – як цивільних, так і військових;
- сприяння розширенню контактів і дружніх відносин між громадянами України, Республіки Польща та інших країн, організація туристичного руху, групових поїздок на умовах взаємних запрошень;
- розвиток співпраці в галузі культури з Республікою Польща й польськими осередками в інших країнах;
- всебічне знайомство членів Товариства з життям польського народу, його історією, літературою, мистецтвом і народною творчістю;
- популяризація досягнень України в різних сферах громадського життя, виховання членів Товариства у дусі глибокої поваги до української мови, історії, культури українського народу, пропаганді традицій і співпраці між польським і українським народами, а також ознайомлення членів Товариства з культурою німецької, єврейської, чеської та інших національних меншин Волині;
- представлення і захист своїх законних громадянських і національних прав та інтересів членів Товариства у державних і громадських органах;
- турбота про працевлаштування, здоров'я, відпочинок та соціальний захист кожного члена Товариства [7, с. 2–3].

Реалізація окреслених вище цілей та завдань досягається за допомогою:

- співпраці з державними і громадськими організаціями та культовими закладами;
- зв'язків із засобами масової інформації для висвітлення польської тематики у пресі, радіо- та телепередачах або через свої засоби інформації;
- контактів із громадськими культурно-освітніми організаціями в Україні та Республіці Польща, польськими осередками інших країн, обміну делегаціями й окремими громадянами;
- організації для членів Товариства зустрічей, лекцій, бесід, конкурсів, виставок образотворчого мистецтва і фотографії, демонстрації кінофільмів, утворенню гуртків і недільних шкіл польської мови та культури;
- проведення акцій милосердя та надання гуманітарної допомоги;
- відправлення на відпочинок до Республіки Польща членів Товариства та їхніх дітей, обміну туристичними групами;
- організації бібліотеки польської літератури, молодіжних клубів, харцерства, колективів художньої самодіяльності;
- сприяння делегуванню членів Товариства та їхніх дітей у Республіку Польща на навчання, а також для профорієнтації, перепідготовки і підвищення кваліфікації відповідно до чинного законодавства;
- участі в республіканських, міжнародних зустрічах, фестивалях, конгресах;
- залучення закордонних інвесторів для створення нових робочих місць через українські або спільні підприємства;
- створення робочих місць для членів Товариства;
- Товариство має право виступати учасником цивільно-правових відносин, набувати майнові й немайнові права відповідно до законодавства України, бути позивачем у судах;
- сприяння підвищенню рівня медичного обслуговування через Товариство або через малі госпрозрахункові підприємства [7, с. 3–4].

Чітко прописаними у Статуті є особливості членства в організації. Так, членом Товариства може стати кожен громадянин України та інших країн по досягненню ним 16 років на підставі особистої заяви або ж колективні члени – за рішенням трудового колективу. Рішення про прийом до Товариства ухвалює його правління. Засновником Товариства може бути член Товариства, котрий вніс цільовий внесок, певні кошти або майно до статутного фонду Товариства, регулярно сплачує членські внески. Ухвалу про прийом у Товариство засновником, а також кількісний склад засновників приймають збори засновників. За заслуги у поширенні й розвитку польської культури на пропозицію правління на загальних зборах надається звання почесного члена Товариства з врученням пам'ятного адреса.

Члени Товариства мають право:

- обирати й бути обраними до всіх органів Товариства;
- брати участь у всіх заходах, організованих Товариством;
- за уповноваженням Правління представляти Товариство в громадських організаціях, закладах, установах, пресі та інших засобах масової інформації, а також в осередках культури Республіки Польща й інших країнах;
- бути матеріально й морально заохоченим за активну діяльність у Товаристві;
- брати участь у визначенні основних напрямів діяльності Товариства;
- обговорювати будь-які питання діяльності та вносити пропозиції щодо поліпшення роботи Товариства;
- користуватися у встановленому порядку власними чи орендованими будівлями, спорудами, інвентарем, устаткуванням, лікувальними закладами;
- звертатися у відповідні органи Товариства за наданням соціального та правового захисту й допомоги.

Поряд із тим усі члени Товариства зобов'язані дотримуватися Статуту Товариства, брати активну участь у досягненні цілей та здійсненні завдань Товариства, у реалізації рішень його керівних органів, сплачувати членські внески. Членство припиняється внаслідок добровільного виходу з Товариства за поданою заявою, виключення, якщо особа не виконує положень Статуту, своїми діями завдає шкоди Товариству [7, с. 4–5].

У Статуті окреслено регламентацію системи управління Товариством. Вищим керівним органом є збори засновників, які проводяться не менше двох разів на рік. До їх повноважень належить: обрання правління, його голови та ревізійної комісії, затвердження Статуту, внесення до нього змін

та доповнень, визначення основних напрямів діяльності Товариства, розгляд і затвердження звітів правління, а також довгострокових програм і планів роботи.

Керівництво Товариством у період між зборами здійснює правління Товариства. До його компетенції входять: вирішення питань, пов'язаних із виконанням статутної діяльності Товариства, затвердження чисельності і штатного розкладу виконавчого апарату, програм роботи й визначення джерела їх фінансування, прийняття рішень про членство в Товаристві.

Вагомим пунктом у діяльності будь-якої громадської організації є питання щодо джерел утворення коштів. За Статутом, вони формуються із внесків засновників, вступних та членських внесків членів Товариства, добровільних пожертвувань громадян України та інших країн, державних, акціонерних і приватних підприємств, організацій, установ, фондів, союзів, асоціацій, корпорацій, іноземних фірм, міжнародних і регіональних організацій, доходів від виробничо-господарської діяльності Товариства, підприємств і госпрозрахункових установ, створених Товариством.

Зважаючи на те, що функціонування організації здійснюється на пограниччі двох культур, у межах співпраці сусідніх країн, прописаними у Статуті є особливості підтримання міжнародних зв'язків. Так, Товариство може брати участь у міжнародних громадських організаціях, підтримувати прямі міжнародні контакти, укладати угоди, а також брати участь у здійсненні заходів, що не суперечать міжнародним зобов'язанням України.

Прикінцевими положеннями в регламентації діяльності Товариства є умови припинення його діяльності. Це може відбутися у разі його реорганізації або ліквідації (саморозпуску або примусової). Ліквідація здійснюється за рішенням зборів, якщо за розпуск голосує не менше 2/3 присутніх делегатів, або за рішенням суду. Опісля майно не може розподілятися між членами Товариства і використовується для виконання статутних завдань [7, с. 5–8].

Зasadничі принципи діяльності визначають характер внутрішньої політики Товариства. Безпосередньо вони стосуються й питань його дієвості в налагодженні українсько-польського культурного діалогу. Взаємозв'язок польського та українського національного й культурного елементів на теренах волинського краю крізь призму діяльності полонійного об'єднання є особливо дієвим, про що свідчить чимало факторів.

Так, членами Товариства є не лише особи польського походження. Сюди приходять також ті, хто свого часу ознайомився з історією та культурою Польщі, зацікавився нею. Польську мову в суботньо-недільній школі вивчають також українці за походженням. Щоліта відбуваються виїзди дітей із польських та українських родин у літні табори в Польщі, що помітно впливає на мотивацію під час вивчення мови та згуртовує молодь із сусідніх країн.

Особливий аспект співпраці волинських поляків й українців – спільне проведення мистецьких заходів різного рівня, що є наочним прикладом творення міжкультурних відносин. Своєрідною візитівкою Волині музичної є щорічний Міжнародний різдвяний фестиваль-концерт «Ней, Koledo – Колядо!», у якому, окрім учасників із польських національних товариств та українських колективів, мають представництво й інші національні меншини України – чехи, німці, росіяни, вірмени. Незважаючи на відмінності у традиціях і звичаях, це дійство об'єднує під одним дахом представників різних культур і народів, що сприяє формуванню якісних міжособистісних зв'язків та є міцною основою для стабільного міжнаціонального діалогу.

Діяльність Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині – повноцінного полонійного об'єднання – можна розглядати у кількох аспектах: як місток, що допомагає ближче пізнати Польщу українцям, а Україну – полякам; як осередок, у якому культивується ідея польського національного відродження поряд із шанобливим ставленням до української культурної спадщини; як каталізатор, що посідає чільне місце у справі інтенсифікації партнерських відносин України та Республіки Польща, особливо на прикордонній території, якою є Волинська область; як ефективний інструмент подолання стереотипів минувшини й кристалізації нових площин спілкування пересічного поляка й українця.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині – це добровільна громадська організація, яка у своїй діяльності керується Конституцією України, Законом України «Про об'єднання громадян» та Статутом. Головною метою організації є національно-культурне відродження полонії, популяризація польської мови, задоволення спільних інтересів осіб польського походження, що проживають у Волинській області. Особливо важлива роль Товариства у налагодженні тісних особистісних контактів між польською та українською спільнотами.

Подальші розробки, враховуючи розглянуте в цій статті теоретичне підґрунтя функціонування організації, будуть сконцентровані навколо детального вивчення практичної діяльності Товариства в усіх її напрямках.

Джерела та література

1. Вахніна Л. Відродження польської діаспори в Україні / Л. Вахніна // Україна і Польща. Стратегічне партнерство. Історія. Сьогодення. Майбутнє : зб. наук. пр. Ч. 2. – К. : [б. в.], 2002. – С. 137–146; Калакура О. Польськість і українськість української полонії / О. Калакура // Українознавство. – 2009. – № 1. – С. 251–256; Калакура О. Поляки в етнополітичних процесах на землях України у XX ст. / О. Калакура. – К. : Знання України, 2007. – 508 с.; Моцок В. Польська меншина в Україні в 1990-х роках: досвід національного життя / В. Моцок // Українська історична наука на порозі XXI ст. : матеріали Міжнародного наукового конгресу (Чернівці, 2000 р.). – Чернівці : [б. в.], 2001. – Т. 2. – С. 329–333; Рудницький С. Чинник українсько-польської співпраці у процесі реалізації інтересів польської національної меншини в Україні / С. Рудницький // Політологічний вісник. – 2011. – Вип. 52. – С. 371–382; Kościuk-Kulgawczyk L. Polskie organizacje społeczne należące do Związku Polaków na Ukrainie (ZPU) / L. Kościuk-Kulgawczyk // Kultura i świadomość etniczna Polaków na Wschodzie. Tradycja i współczesność. – Wrocław, 2004. – S. 345–351; Kupczak J. Sprawy Polaków na Ukrainie w świetle «Dziennika Kijowskiego» (1992–1998) / J. Kupczak // Z badań nad współczesną problematyką Państw Europy Środkowej i Wschodniej. – Wrocław, 2000. – S. 161–184; Krzyszycha M. Mniejszość Polska w niepodległej Ukrainie / M. Krzyszycha // Przegląd Polonijny. – Kraków, 1996. – S. 4.
2. Відомості про склад керівництва Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка у Волинській області від 23 грудня 1998 р. // Архів Товариства.
3. Заява начальника управління юстиції у Волинській області п. Кравчуку про реєстрацію об'єднання громадян «Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині» від 20 січня 1999 р. // Архів Товариства.
4. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К. : [б. в.], 1996.
5. Свідцтво Волинського обласного управління юстиції про реєстрацію об'єднання громадян «Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка у Волинській області» від 19 лютого 1999 р. // Архів Товариства.
6. Свідцтво Луцької міської ради про державну реєстрацію юридичної особи «Товариство польської культури імені Тадеуша Костюшка у Волинській області» від 19 лютого 1999 р. // Архів Товариства.
7. Статут Товариства польської культури імені Тадеуша Костюшка на Волині : протокол № 1 від 23 грудня 1998 р. змін. і доп. від 18 вересня 2008 р. – Луцьк, 2008. – 8 арк. // Архів Товариства.
8. Україна. Закони. Основні чинні кодекси і закони України / уклад. Ю. П. Єлісєнко. – 2-ге вид. – К. : Махаон, 2003. – 976 с.

Гарбарук Алёна. Общество польской культуры имени Тадеуша Костюшко на Волини: основные принципы организации и функционирования. В статье проанализированы основные принципы функционирования Общества польской культуры имени Тадеуша Костюшко на Волини. Очерчены предпосылки его образования, а также ход организационного оформления. Освещён законодательный базис, которым руководствуется объединение. Раскрыта суть и содержание целей, задач и способов ведения уставной деятельности Общества. Конкретизированы условия членства, особенности управления и пути материальной поддержки организации. Показана роль данной ячейки в сбережении достижений польской культуры и в качественном развитии украинско-польских междоличностных связей. Приведено несколько примеров действенности полонийного объединения в утверждении украинско-польского культурного диалога на местном уровне.

Ключевые слова: польское национальное меньшинство, Украина, Республика Польша, Общество польской культуры имени Тадеуша Костюшко на Волини, Устав, культурное наследие, украинско-польский диалог.

Garbaruk Alyona. Polish Cultural Society Named After Tadeush Kostyushko in Volyn Region: Basic Principles of Creation and Functioning. The article deals with the basic principles of functioning of the Polish cultural society named after Tadeush Kostyushko in Volyn region. The conditions of its formation and motion of organizational registration of association is reflected. The legislative basis used by association is outlined. Essence and maintenance of aims, tasks and ways of conduct of regulation activity of Society is exposed. The conditions of membership, management features and ways of support of organization are specified. The role of this association in maintainance of achievement of Polish culture and in high-quality development of Ukrainian-Polish personal dialogue are considered. Here are some examples of the effectiveness of Polish association in a statement of the Ukrainian-Polish cultural dialogue at the local level.

Key words: Polish national minority, Ukraine, Republic Poland, Polish cultural society named after Tadeush Kostyushko in Volyn region, Regulation document, cultural inheritance, Ukrainian-Polish dialogue.

Стаття надійшла до редколегії
14.05.2013 р.